

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponkint.
Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fl. — Községeknek, körjegyzőknek, tanítóknak 8 kor.
Egyes szám ára 20 fillér.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:
DR. FRANCISY LAJOS.
 Társ szerkesztő:
DR. KASZALA JÁNOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. sz.
Hirdetések árai: Egy háromhasábos petitsor ára 16 fillér. Többszöri közlésnél árkedvezmény.
 Hivatalos hirdetések 100 szóig 4 kor., minden további szó 4 fil.

Bende Imre püspök.

1824—1911.

A felébredt természet életfakasztó tavaszának reggelén, a halál angyala gyászlepelt terített ki a nyitrai egyházmegye felett.

Az egyházmegye áldott lelkű főpásztora, papjainak Nesztora és jószágos atyja *Bende Imre* püspök f. hó 26-án visszaadta lelkét Teremtőjének.

Halála nem jött váratlanul, a 87 éves agg főpásztor hetek óta betegeskedett, élete lassú haldoklás volt, a javulásnak pillanatnyi reményt nyújtó kilátásaival, mint a minő a késő ősznek kibukkanó verőfénye a szürke égnek komor fellegtakarója alól. A hitegető napsugár megölelgeti a haló életet, de erőt már nem varázsol belé, csak játszik vele...

Mégis fájdalommal telt meg a szívünk, midőn az esti szellő meghozta szegett szárnyán a püspöki vár fokáról a szomorú hírt. Vannak fájdalmak, melyek hiába küldik előre a hírnökeiket, hogy ezek megegyengessék az útjokat s elviselhetőbbé tegyék a sebeket, melyeket a fájdalom az ő pőrölyével ütni készül a sziveken. Az ütést az előfutárok karja nem gyengitheti meg. Az előkészített embert a csapás talán nem rendíti meg annyira, de épp oly súlyosan sebzí meg, mint akár a sorsnak váratlanul lesújtó keze.

Tizennyolc év előtt került *Bende Imre* püspök a nyitrai egyházmegye élére, már mint öreg, a 70-ik életév mesgyéjén járó ember. Magával hozta egy hosszú életnek a tapasztalatát s egy nemes érzésű emberi szívnek számtalan életpróba által megedzett jóságát.

Igen, esodálatosan edzett volt az elhunyt püspök szívének jósága. E pontnál nem is annyira az adakozásaira gondolunk, ámbár az is a jószívűség biztos fokmérője, hanem

arra a tűrő és megbocsátó szeretetre, melyet az életnek semminő baja sem birt megtörni. A mi egy embernek mások iránti jóindulatát, béketűrését és szeretetét próbára teheti, az mind tömegesen zúdult boldogult püspökünk lelkére.

Meg kellett látnia sok jó szándékának a meghiusulását, megizelte a mellőztetés keserűségét, ivott az igazságtalan támadások méregpoharából, szinültig ürítette ki a hálátlanságnak mirhával telt serlegét. És még sem szünt meg szeretni azokat, a kik az életnek ezt a sokféle bürök-poharát nyújtották neki. Sokat elfelejtett, mindent megbocsátott, csak a nagylelkű szeretet tartozásait nem felejtette el és azokat magának nem is engedte el soha.

Nem volt alkotó erő, de segítő, támogató tényező tudott lenni. A hitéletnek, a tudományos, társadalmi és közgazdasági tevékenységnek minden jó törekvése megtalálta benne a maga hathatós támaszát. A politikai kérdésekben, mióta püspöki széken ült, részt nem vett, aktív részt csak az egyházpolitikai küzdelmek idején vett, a mikor hiven állta meg helyét a főrendiházban, de mindig rokonszenvezett azzal a politikai iránynyal, a mely a keresztény eszmék zászlaja alatt vívja nehéz, de dicsőséges harcát.

Bende Imre kormányzata alatt a nyitrai egyházmegye a fejlődésnek, a valláserkölesi megerősödésnek szép reményekre jogosító állapotaiba jutott. A papság közéleti tevékenysége nagy arányú lendületet vett, a hivek hit-hűsége és áldozatkészsége fokozódott. Számos új templom épült, új iskola létesült, az egyesületi és szövetkezeti téren az üdvös alkotások egész sora fűződik maradandó emlékként

az elhunyt püspök kormányzati tevékenységéhez, melyből az egész egyházmegyét átfogó, erősítő egyházas szellem áradt ki.

Ezeknek a sikereknek titka a boldogult főpásztor egyéniségében rejlik, a mely vonzó és bizalmat keltő volt. Alázatos egyszerűségével mindenkit megnyert, leereszkedésével mindenkit felbátorított. Az emberek között nem válogatott, bemehetett hozzá mindenki, nem ismert személykülönbséget, mindenkit meghallgatott, minden iránt érdeklődött, mindenkin és mindenütt, a hol csak lehetett segített.

Áldozatkészségét el nem muló alkotások hirdetik, a megsegített és támogatott emberek százai és ezrei áldják.

Országszerte híres volt *Bende Imre* püspöknek a vendégszeretete. Mindig derült kedélyét a jól eső öröm és meglegedés érzése övezte körül, valahányszor vendéget láthatott magánál. Papjai egyszer s mindenkorra meg voltak híva a püspöki udvarba s az öreg püspök zokon vette volna, ha valamelyik papja bármikor be nem állított volna minden formáság nélkül püspökéhez és ha nem érezte volna magát otthonosan az aulában.

Közvetlen környezete iránt tanusított jóságáról legendákat lehetne írni. Boldognak érezhette magát az, a ki a püspök körül becsületes és hűséges szolgálatot teljesített, mert embereit az áldott lelkű úr fejedelmi nagylelkűséggel jutalmazta.

Mindezek csak egyes, kikapott vonások az elhunyt főpásztor emberi és papi jellemképéből, de elegendők ahoz, hogy a hálás emlékezet koszorújában, melyet kegyes szívű főpásztorunk alakja körül az ő nemes

élete megfont, mint hervadhatatlan babérlevelek örökké zöldüljenek és ékeskedjenek.

Drága lesz nekünk ez a koszorú mindig, megilletődött lélekkel tesszük le azt kegyeletünk oltárára, soha el nem enyésző hálánk, tisztelünk és szeretetünk jeléül.

Adjon Isten az áldott emlékü püspöknek örök nyugalmat, nemes lelkét részesítse az örök világosság fényességében!

*

Az elhunyt főpásztor életrajzi adatait a következőkben adjuk:

Fiatal kora.

Bende Imre született Baján 1824. aug. 28-án, a hol gimnasiunai tanulmányait is végezte fényes eredménnyel. Édes atya Bende József, édes anyja Istvánesics Terézia volt. A IV. osztály befejezése után felvételt a kaloecai növendékpapok közé s mint ilyen Egerbe küldetett a böseleti tanfolyamra.

Egerben került össze a jövőd két nyitrai püspök: Roskoványi Ágoston, a papnevelőintézet rektora és jövőd utóda, a kis kaloecai klerikus.

Bende Imre püspök mindig kegyelettel emlékezett vissza egykori rektorára s nem egyszer említette, hogy rektorának az ösztönzése lényeges befolyást gyakorolt jövőd életpályára.

— Ha nem tanultam volna németül — mondotta egyszer egy nagyobb társaság előtt — a mire Roskoványi ösztönzött — nem lehettem volna futtakai plebános, mely tiszta német község volt. Pedig csak Futtakon át juthattam Ujvidékre és ugy tovább.

Egerből a fiatal kispap kaloecára került I. éves theológiára, de mihelyt a wieni Pazmaneumban egy hely üresedésbe jött, érseke azonnal oda küldötte őt, a hol dicséretes buzgalommal végezte tanulmányait.

Mint wieni kispap Nyitrán is megfordult. A mult század 40-es éveiben ugyanis nagy hirre tett szert a nyitrai egyházmegye egy igénytelen külsejű, szerény plebánián működő lelkése: Madva Ferenc, nyitrarudnói plebános. A jeles gyógyász segítségét Bende Imre is igénybe vette 1845-ben, a szünnapok alatt, a mikor Wienből Pozsony—Nagyszombaton át Nyitrára jött, hogy innét Nyitrarudnóra utazék. Azóta nem látta jövőd püspöki székhelyét 1893. június 20-ig, a mikor mint kinevezett nyitrai püspök fényes bevonulását tartotta szék városába.

Nyitrarudnóról hazafelé Besztercebányán át utazott s így ezt a várost is akkor látta először és utoljára is mindaddig, a mig mint besztercebányai püspök oda meg nem érkezett. Életének géniusza illykép egyszerre vezette el őt jövőd nagy kihatású működésének mind a két színhehelyére. Csak a látogatás sorrendje változott meg a későbbi élet folyásában, a püspöki méltóságra emelkedett férfiú előbb Besztercebányán állapotott meg s azután jött Nyitrára, pályájának az isteni Gondviseléstől kijelölt utolsó állomására.

Papi működése.

Az áldozópapi-rendet 1847. aug. 30-án vette fel s első szent miséjét egy Baja mellett fekvő Vogycza nevű kis bucsújáró helyen mutatta be a Mindenhatónak. Első kápláni állomása Priglevicza Szt. Iván volt, a hol két évet töltött. Itt találta őt az 1849-iki kolera járvány, mely alatt a buzgó fiatal káplán a legnagyobb önfeláldozással látogatta betegeit, a kik közül sokan az ő karjai között lehelték ki lelküket.

Két évi segédlelkési munkálkodás után érseke behívta a központba Kaloecára és kinevezte a papnevelőintézet felügyelőjévé s az egyházjog és lelkipásztorokodástan tanárává. A papnevelőintézetben csak rövid időt töltött, mert érseke Kunszt József, a ki még mint pazmaneumi rektor megkedvelte Bende Imrét, 1852-ben udvarába vette, hol mint levéltáros, a következő évben pedig mint szentszéki jegyző működött.

De Bende Imre visszavágyott a lelkipásztorokodás terére s azért érseke, bár csak sok kérés után, 1854-ben megengedte neki, hogy az ujfuttaki plebániát kérje, melyet el is nyert.

Futtaki lelkipásztori működését örök időkre dokumentálja az ottani gyönyörű Kalvária, mely az ő buzgóságának köszöni létesülését. Az iskolai oktatást is ujjaszervezte ott és magas szintjára emelte. A templomot gyönyörűen restauráltatta s a nép hitéletét virágzóvá tette.

A fáradhatatlan lelkipásztort 1869-ben Ujvidék városa választotta meg plebánosává. Ujvidéken akkor ötféle vallásfelekezet, négyféle nemzetiség össze volt vesztve egymással, a városban a legzavarosabb állapotok uralkodtak. Az új plebános véget vetett a vallási villongásoknak s a nemzetiségi tekintetben is széthúzó polgárokat egyesíteni tudta konciliáns modorával és szeretetével. A nagyszerű tradíciókért rajongó nemzetiségi elemeket annyira kiszorította uralkodó helyzetéből, hogy a város magyar érzelmű polgársága vezető szerephez juthatott és plebánosát kétszer egymásután ellenjelölt nélkül országgyűlési képviselővé választotta meg.

Országgyűlési képviselő korában nem sokszor beszélt, de szavainak mindig meg volt a súlya és hatása. Az országos ipartörvény tárgyalásánál éppen az ő felszólalására vették fel a vallásoktatást a törvénybe. Másik nevezetes beszédét a középiskolai oktatás reformjának tárgyalásakor tartotta. Ebben a beszédben lándzsát tört a *katholikus autonomia* mellett, melyet elodázhatatlanul szükségesnek jelentett ki. Báró *Sennyey* Pál, később főrendiházi elnök, akkor még a parlament tagja, erről a beszédről úgy nyilatkozott, hogy az a legjobb volt, a törvényjavaslat felett elhangzott összes beszédek között.

Ipolyi Arnold besztercebányai püspököt a király 1886-ban nagyváradi püspökké nevezte ki. A kormánykörök ezen kinevezés után hosszasan tanácskoztak a felett, hogy kit kellene a fajlag és vallásilag is erősen megosztott Besztercebányára kinevezni, a ki *Ipolyinak* a nyomdokaiba lépne. Végre a kormány választása Bende Imrere esett, a kit az apostoli felség még ugyanabban az évben besztercebányai püspökké ki is nevezett.

Bende Imre a beléje helyezett bizalomnak teljesen megfelelt. Minden erejével azon volt, hogy a hitélet fejlesztése és gondos ápolása mellett nem magyar ajkú hiveinek gondolkodásmódját magyar nemzeti irányba terelje. Fáradtságot nem kimélve járta be egyházmegyéjét, nem volt plebánia, melyen meg nem fordult volna. Ezen utazásai alatt nagy gondot fordított az iskolalátogatásra, a mikor mindig megragadta az alkalmat, hogy a gyermekek lelkébe a vallásos szellemnek a magvait elhintse s a tanítás hazafias irányát éber szemmel ellenőrizze, áldozatkész lélekkel támogassa.

Megjelenésében mindig természetes, nyájas és leereszkedő volt. A hol inteni, vagy fedni kellett, ott is derült kedélyének a sugarait ragyogtatta.

Nagymérvű jótékonyágát egyházmegyéjének minden intézménye élvezte. Közcélokra tett alapítványai és adományai meghaladják a

90 ezer koronát, nem számítva azt a sok kisebb összegű alamizsnát és adományt, melyeket a nemesszívű püspök a kéregetők nagy tömegének nap-nap után kiadott.

Mint nyitrai püspök.

Roskoványi Ágoston halálával 1892. febr. 24-én megüresedett a nyitrai püspöki szék. Több, mint egy évi vakancia után 1893. jan. 4-én a király Bende Imrét nevezte ki az elárvult nyitrai egyházmegye főpásztorává. Rómában az új püspök preconisációjá ugyanazon év jan. 19-én ment végbe.

A nyitrai káptalan üdvözlétére püspökünk a következő távirattal válaszolt:

„Fogadják kérem méltóságos és föltisztelendő káptalan nagybecsű szives üdvözlétükért mélyen érzett köszönetemet. Adja Isten, hogy az ő szent kegyelmével együttes működésünk szentegyházunk és kedves magyar hazánk javára üdvös lehessen, szívből óhajtom.
Bende püspök.”

Jan 18-án a káptalan képviseletében *Venczell* Ferenc prelátus, káptalani helynök és *Czeizel* Gábor olvasókanonok Budapestre utaztak, hogy az új főpásztor előtt bemutassák az egyházmegyei papság hódolatát. Utazásuk a nagy hófúvás következtében eléggé viszontagságos volt. Tótmegyeren megrekedtek, mert a fővonalon a rendes vasuti összeköttetés meg volt szakadva. Ugyanakkor utazott Budapestre *Thuróczy* Vilmos főispán és *Crausz* István alispán, a kik jelentést mentek tenni Hieronymi belügyminiszternek a néhány nap előtt lefolyt nagytapolesányi választásról, melyen a kormánypart nagy vereséget szenvedett. Ezt a fekete hollót kellett a megye urainak fehérre mosniok. Ez a találkozás hasznára vált a két káptalani kiküldöttnek, mert *Thuróczy* főispán halaszthatatlannak jelentvén be hivatalos útját, külön vonatot kért az igazgatóságtól s azt meg is kapta. Ezen a külön vonaton utaztak azután tovább a káptalan kiküldöttjei.

A püspök nagyon szívélyesen fogadta az üdvözlétet s vendégei tiszteletére az „Angol királynő”-ben ebédet adott, melyen a káptalan két képviselőjén kívül még *Jekelfalussy* Lajos min. tanácsos, a püspök iskolatársa, *Latkóczy* Imre nyitrai orsz. képviselő és *Venczell* Antal pápai kamarás és közp. papnevelőintézeti igazgató vettek részt.

Egyházmegyéjének területére az új püspök június hó 13-án érkezett, még pedig moesonoki kastélyába. Egyenesen Rómából jött, a hol a XIII. Leo pápa ötven éves püspöki jubileuma alkalmából rendezett magyar nemzeti zárandoklatban vett részt s onnét most új erőt, új lelkesedést hozott magával és magával hozta új hiveinek a Szentatya áldását.

A tornócezi állomáson, mely virágdiszben pompázott, nagy számú közönség jött össze a püspök fogadására. *Rudnay* János vágsellyei főszolgabíró lelkes beszéddel üdvözölte a főpásztort, a ki válaszában kiemelte, hogy bár a jelenlevők jobbra nem hivei, mégis a magának tekinti őket, mert mint látja mindnyájan egyesültek az Isten és haza szeretetében.

Moesonok község határán *Lévay* Antal a vágvecei kerület orsz. képviselője üdvözölte a püspököt, a ki végtelen hosszú kocsisor kíséretében hajtatott be a kastélyba. Este a község fáklásmenetet rendezett, mely nagyszerűen sikerült.

Június 20-án huszonkét tagból álló küldöttség ment az új főpásztor elé *Moesonokra* *Crausz* István alispán vezetése alatt. A Nyitrrára való bevonulás fényes és impozáns volt. A Török Kapunál felállított városi díszkapu mellett *Mérey* Ágoston mondott üdvözlőbeszédet, az apáca zárda mellett pedig egy másik díszkapu állott s itt az ipartestület nevében *Ronchetti* József ipartestületi elnök tolmácsolta a város iparos polgárságának érzelmeit.

Másnap június 21-én nagy pompával ment végbe az ünnepi beiktatás, mely alatt a püspök lélekemelő szent beszédet mondott. Az intronizációt követő ebéd, melyet a sátorban rendeztek, 300-nál több meghívott vendég vett részt.

A lezajlott fényes ünnepnapok után Bende Imre megkezdte új egyházmegyéjében főpásztori működését, melynek nyomán mindenütt áldásos alkotások keletkeztek.

Nyitrán a püspöki székhelyen a tanügynek egy új esernyője a vallásos szellemű nőnevelésnek egy kiváló intézménye létesült a *kath. felsőbb leányiskola*, melyet a püspök gondoskodása nem csak keletkezésének idején támogatott, hanem a kezdet nehézségein is szerencsésen átgátlott s éber figyelem és érdeklődéssel, az áldozatkészégnek nagy mérvű megnyilvánulásával virágzásnak indított. A tanügy az egész egyházmegyében a *főtanfelügyelői intézmény* életbeléptetésével alkalmas fejlesztő szervezetet nyert.

Mint Beszterezében, úgy új otthonában is a püspök a személyes érintkezés gyakoriságával és közvetlenségével üdvös hatást gyakorolt azokra a szélesen szétágazó rétegekre, melyeket akár magánügyeik, akár hivatalos teendőik a püspöki udvarral és első sorban magával a püspökkel való összeköttetésre utaltak. Soha senki sem távozott a püspöktől anélkül, hogy a jószágát és legtöbbször a nagylelkűségét is nem magasztalta volna.

A hol valamely templomnak, iskolának, bárminő közintézménynek segélyre volt szüksége, az illető célok előmozdító első sorban mindig a püspökre gondoltak. Tömeges kéregető fordult meg úgyszólván nap-nap után a várban. Kisebb-nagyobb adomány nélkül soha senki sem hagyta el a püspök szobáját. Az egyletek szervezői, vezetői a főpásztor nélkül soha sem csináltak számadást és egyetlen egyszer sem csalatkoztak.

Aranymiséje.

Négy esztendőt töltött Bende Imre áldásos főpásztori tevékenységben, midőn felvirradt rá 1897. szept. 8-án aranymiséjének reggele. A papság és hívek tüntető szeretete, hűséges ragaszkodása valóban aranyünnepé tették a püspökre nézve ezt a felejthetetlen napot.

Az arany nap emlékét mégis maga a püspök írta be arany betűkkel az egyházmegye lapjaira, a *mocsónoki szép zárda, leányiskola és óvoda* létesítése által. Nyolevanezer koronát áldozott erre a nagyszabású alkotásra, nem számíttva azokat az összegeket, melyeket az intézet fentartására halála napjáig fordított.

A mindig vendéglátó püspöki várkastély ez alkalommal sok előkelő vendéggel telt meg. Megérkeztek az ünnepre: Desewffy Sándor esanádi püspök, Fehér Ipoly panonhalmi főpát, Schmausz Endre főispán, Baja, Ujvidék és Futtak küldöttségei.

A székesegyházban tartott hálaadó istentisztelet után, melyen a kik jelen voltak, mély meghatottsággal láthaták azokat a könyveket, melyeket az arany misés püspök az oltár lépcsőjére hullatott, — a szigetben egy arra a célra készült díszsátorban 250 terítékű ebédet adott a püspök, a ki az ebéd alatt Desewffy püspök és Fehér Ipoly főpát között foglalt helyet.

Alig telepedett le a nagyszámú társaság a terített asztaloknál, midőn megérkezett a kormány üdvözlő távirata és értesítése arról, hogy a király a jubilans püspöknek a *Ferenc József-rend nagykeresztjét* adományozta. Nyomban rá megjött a király Ő Felségének az üdvözlő távirata, mely így szólt:

„Különös örömmel szolgál, hogy ötven éves áldozári jubileumát mai napon teljes testi és szellemi erőben ünnepli és szívvel

kívánom, hogy az isteni Gondviselés önt a haza és egyházmegyéje javára és dicsőre még sokáig megtartsa.

FERENCZ JÓZSEF.

Az autonómiai mozgalmak idején a püspök nagy gondot fordított arra, hogy egyházmegyéjét méltó férfiak képviseljék a szervező kongresszuson, melynek tanácskozásában maga is élénk részt vett.

Nagymérvű jótékonyág.

Bende Imre püspök már arany miséjének az alkalmából feltette magában, hogy a nyitrai kath. elemi iskolák ügyét nagyobb mérvű segítséggel felfoldja. A leányiskola már évek óta túl volt zsúfolva, a tanítás munkája elé nagy akadályként gördült a gyermekek rendetlen járása az iskolába s elegendő hely hiányában az iskolalátogatás kötelességének nem lehetett érvényt szerezni.

A püspök ezen a bajon egy *százezer koronás* adományval segített, felépítvén az *Imreiskolát*, mely egyik stilszerű szárnyát képezi az apácázárda épületének.

Már előbb rendezte tisztjeinek a nyugdíj ügyét, melylyel az uradalmi pénztárt tetemesen megterhelte, de a nemes szívű püspök nem sajnálta az áldozatot azoknak a javáért, a kik az uradalom gazdasági ügyeinek vezetése által hivatásszerű előmozdító mindazoknak a nagy kulturális és emberbaráti céloknak, melyek az egyházi vagyon eredeti rendeltetésének körébe tartoznak.

A püspökség kegyuraságához tartozó templomok, plebániák és gazdasági épületek helyrehozása és karban tartására évenként 20—30,000 koronát áldozott és ugyanannyit adott állandó segélyek- és kegydíjakra.

A nyitrai püspöki menházban a keresztény nőegylet vezetése alatt létesített diákasztalra, melynél negyven főgymnasiumi tanuló kapott ebédet és vacsorát az első években évenként 8000, később a növekedő drágaság nyomása alatt évenként közel 10,000 koronát adományozott.

Legutóbbi nagyobb adománya az a 20,000 ezer korona, melylyel a nyitrai kath. új fiúiskola megépítését a leghathatósabban előmozdította.

Időközben úgy a pápa Ő Szentségének, mint a király Ő Felségének a kegye újabb kitüntetések révén fordult az érdemes főpap felé. 1903-ban Ő Szentségének házi főpapja, pápai trónálló és római gróf lett, 1904-ben pedig a király valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki.

Csendben és teljes visszavonultságban ülte meg 1907. szept. 8-án áldozópapságának hatvan éves jubileumát, *gyémántmiséjét*. Ezt az emlékezetes alkalmat is 14,000 koronát meghaladó adományokkal örökítette meg. Ekkor tette le az egyházmegyei nyugdíj-alapnak már korábban szánt 20,000 koronás adományát.

A felsorolt adományok Bende püspök adakozásának olyan tényei, melyeket a nyilvánosság is számon tarthat, mert köztudomásúvá lettek. De mennyi a nyilvánosságra nem jutott adomány, a szerény házi szegények, az egyletek, körök, tudományos, irodalmi és művészeti célokra fordított összegek, az a sok 20—50 koronás adomány, a melyek igazán csak az emberek hálás szívében, vagy mindenesetre az élet könyvében vannak feljegyezve.

Az öregedő püspök.

Az elhunyt püspök egész életén át jó és tartós egészségnek örvendett. Már 84 éves aggastyán volt és még teljes épségben birta szellemi képességeit s bár lábainak gyengesége és rosszabbodó látása folytán farsztöbb funkciókat nem végzett, mégis személyesen

intézte egyházmegyéje ügyeit és örömmel jelent meg egyes nyilvános ünnepélyeken, mint pl. az oltáregylet közgyűlésein, vagy azon a kedves és bensőséges névnap ünnepén, melyet a nyitrai felsőbb leányiskola rendezett minden évben Szent Imre napján nagy jótévéje tiszteletére.

Lényegesen megkönnyítette az öregedő püspöknek az egyházmegye kormányzatát jogutódjának gróf *Batthyány Vilmosnak* a segítségével, a ki 1906. óta, mint általános püspöki helynök erélyes és gondos tevékenységgel vett részt az egyházmegye ügyeinek intézésében.

Az 1907-ik év az a határmegye, mely a püspököt a nyilvános szerepléstől elválasztja. Ettől kezdve sehol sem jelent meg s csak egyetlen egy kapesot tartott meg, mely öt még a nyilvános étellel összekötötte, a király születésnapjának megünnepelését, a mikor maga köré és megvendégelte a város egyházi és világi előkelőségeit.

A múlt évi január 1-én az egyházmegye kormányzatát és a püspöki uradalom feletti rendelkezési jogot átadta jogutódjának, dr. *Batthyány Vilmos* koadjutor-püspöknek, a kit a pápa ugyancsak a múlt év április havában apostoli adminisztrátornak nevezett ki, teljes hatalmú jogkörrel.

Betegsége.

Bende Imre püspök már az 1910-ik év folyamán is állandóan gyengélkedett, úgy hogy igen sokszor a nap egy részét ágyban kellett töltenie. Szervezete azonban ép volt s kezelő orvosának dr. *Travnik József* mocsónoki orvosnak más dolga nem akadt a püspök körül, mint az az egy, hogy a diétáját ellenőrizze és a püspököt kielégítőbb táplálkozásra serkentse, a mi csak nehezen ment, mert a 86 éves aggastyán minden ételtől húzódozott.

Folyó hó 15-én jelentkeztek a szervi betegségnek első nyomai, midőn érdugulás folytán a püspök bal lába és keze megmerevedett. Két nap múlva a megmerevedett kéz kis mérvben visszanyerte a rugalmasságát, de a láb zsibbadtságát nem sikerült megszüntetni.

A püspököt a hirtelenül fellépett betegség készen találta a nagy útra. Példás áhitattal vette fel a haldoklók szentségeit s azután türelmesen, teljes lemondással várakozott a bejelentett nagy látogatónak, a halálnak kopogására. Egyik hű emberének *Kondor István* apátkanonoknak, a ki a beteg püspököt vigasztalta és kérte, hogy tartsa be az orvos rendelkezéseit, derült kedélyvel, tréfásan mondotta:

— Hát mi bajom történhetik? Legfeljebb egy kicsit meghalok.

A súlyos körülményekhez képest elég tűrhető volt még a püspök állapota mult szombatig. Akkor neuralgikus fájdalmak gyötörték, az éjszakát nyugtalanul töltötte, úgy hogy kezelő orvosa kénytelen volt injekciót adni a betegnek. Vasárnap este agóniaszerű önkivültségbe esett a beteg, lélekzete rövidült, érverése pereről-perere gyengült. A káptalan tagjai felsiettek a várba és a haldokló ágyánál elvégezték a szokásos imákat. Mintegy másfél órával ezután, este 9 órakor a nagybeteg püspök csendesen elhunyt.

Halálának híre a városban még az nap elterjedt, másnap pedig a püspöki váron, a két papnevelőintézetben, a vármegyeházán, számos középületben és magánházon is kitűzték a gyászlobogót.

A székeskáptalan a következő gyászjelentést adta ki:

A Nyitrai Székeskáptalan mély fájdalommal tudatja, hogy szeretett főpásztora nagyméltóságú és főtisztelendő *Bende Imre*

úr Isten és az apostoli szentszék kegyelméből nyitrai megyéspüspök, — Pápa őszent-sége házi főpapja, — pápai trónálló, — ő császári és apostoli királyi Felsége valóságos belső titkos tanácsosa, — I. Ferenc József-rend nagykeresztese, — római gróf, — gyémántmésés áldozár, — az egyházmegye nesztora stb. stb. Isten dicsőségéért és főpásztori gondjaira bízott híveinek üdvéért buzgó lelkét f. hó 26-án este 9 órakor rövid szenvedés és a haldoklók szentségeinek ájtatos felvétele után, áldásos életének 87-ik, püspökségének 24-ik és nyitrai főpásztori hivatalának 18-ik évében Teremtőjének visszaadta.

A szeretett halottnak földi maradványai f. hó 29-én reggeli 9 órakor fognak a székesegyházba vitetni, s az ünnepélyes gyász-mise után ugyanazon székesegyház sírboltjában végső nyugalomra helyeztetni.

Nyitrán, 1911. évi március hó 27-én. Az örök világhosszág fényeskedjék neki!

A király részvéte.

Ő Felsége kabinetirodájától a következő távirat érkezett gróf Batthyány Vilmos püspökhöz:

Méltóságos gróf Batthyány Vilmos püspök úrnak Nyitra.

Ő császári és apostoli királyi Felsége a nyitrai egyházmegyét Bende Imre püspök úr ő nagyméltósága gyászos elhunytja által ért veszteség alkalmából őszinte részvétét méltóztatik legkegyelmesebben nyilvánítni. Kabinet iroda.

A temetés.

Gróf Batthyány Vilmos püspök, a kit a halálesetről nyomban telefonon értesítettek, másnap megtette az intézkedéseket a temetésre vonatkozólag.

Az elhunyt püspököt f. hó 29-én reggel 9 órakor temették. A szertartást gróf Batthyány Vilmos püspök végezte nagy segédlettel. Az abszoluókat Czeizel Gábor, Jeszenszky Alajos prelátusok, Kútvászer István és Kondor István apátkanonokok adták.

A temetésen jelen voltak: A székeskáptalan és a központi papság teljes számban, a vidéki papság közül sokan az egyházmegye minden részéből. A kalocsai főegyházmegye képviselőjében Horváth József kanonok, a besztercebányai egyházmegye képviselőjében Görtler József prelátus-kanonok és Machovich Izidor apátkanonok, Nyitramegye központi tisztviselői kara Turchányi Ödön alispán, a honvéd tisztikar Hennel Emil ezredes, a kir. törvényszék Nyékhegyi Lothár elnök, a kir. ügyészség dr. Csernyánszky Aladár kir. ügyész, a pénzügyigazgatóság Berzeviczy Emil pénzügyigazgató, az államépítészeti hivatal Králik Adolf főmérnök vezetése alatt.

Megjelentek a gyászszertáson az elhunyt püspök régi jó ismerősei Palkovics József ny. altábornagy, Való Simon pozsonyi kanonok, a kik a Requiem után következett misén is jelen voltak s az istenítisztelet után a káptalannak részvétüket nyilvánítták.

A tágas várudvart a gyászoló közönség ezrei színültig töltötték meg. A gyászszertartás komor pompája a gyönyörű tavaszi időben teljes fényében bontakozhatott ki.

A belső udvarban történt beszterelés után a koporsót hat áldozópap az egész nagy gyászmenet kíséretében a templomba vitte, a hol a már készen álló díszes katafalkra helyezték. Nyomban kezdetét vette a Requiem, melyet a temetést végző püspök celebrált.

Az abszoluókat után a temetkezési vállalat diszruhás emberei a koporsót kivitték a templomból és a bástyaoldalalon elkészített ravatalra tették, a hol az utolsó szertartás ment végbe, mely után Batthyány gróf püspök a sírbolt fülkáját szentelte be, melyben az elhunyt püspök hamvait örök nyugalomra helyezték.

A gyászszertartás után a papság és a

közönség nagy része visszament a templomba, a hol még egy nagy mise volt, melyet Czeizel Gábor nagyprépost, pápai prelátus végzett. Gróf Batthyány Vilmos, az új püspök ezen mise alatt a püspöki trónon foglalt helyet.

A funkció elvégzése után az új püspök székhelye a következő, melyről lapunk más helyén szólunk.

Ujdonságok.

Püspöki székhely.

Nyitra, márc. 29.

A nyitrai egyházmegye mély gyászába az Istenben bízó hiten kívül lélekvigasztaló derűt hint az az örövendetes tény, hogy az egyházmegye nem maradt árván, mert van atyja, vezére, a ki már az elhunyt püspök oldalán helynöki tevékenységének körében pontosította össze a kormányzó hatalom legfontosabb szálait, egy év óta pedig a főpásztori botot is kezében tartja.

Dr. Batthyány Vilmos gróf és apostoli adminisztrátorra Bende Imre püspök halálával átszállott a nyitrai püspök címe és rangja is s a jogainak teljes élvezetébe lépett főpásztor ma foglalta el püspöki székét.

Az aktus a székesegyházban folyt le, a hol a kinevezési okmányok felolvasása után a papság be mutatta hódolatát az új főpásztornak, a ki elé kézcsókra járult.

Egyszerűbb püspöki székhely talán még soha sem volt a nyitrai székesegyházban, de hiszen nem a pompa biztosítja az Isten kegyelmét és áldását, mely nélkül minden emberi törekvés gyenge és erőtlenség, hanem a szívnek alázatos, Istent imádó hódolata, mely az egyszerű keretek között találja meg legméltóbb helyét.

Legmélyebb tisztelettel üdvözljük püspökünket és kívánjuk, hogy kiterjedt egyházmegyéjét az Isten dicsőségére évek hosszú során át a hitéletnek, a papság és hívek lelki érdekeinek viruló jólétében boldogan kormányozhassa!

Gróf Forgách Károly temetése.

Folyó hó 26-án helyezték örök nyugalomra a ghimesi családi sírboltba gróf Forgách Károly hamvait.

A temetési szertartás végzésére az elhunyt gróf hozzátartozói dr. Batthyány Vilmos gróf nyitrai püspököt kérték fel, a ki azonban akadályozva lévén, maga helyett Jeszenszky Alajos prelátus, püspöki helynököt kérte fel.

A temetésen Nyitráról és a vidékről is sokan voltak jelen, a közönség népe pedig teljes számban.

Gróf Forgách Károly életéből még kiemeljük, hogy nagy utazásai alatt főképp vadász szenvedélyének hódolt. 1857-ben Algírban és a Tunishoz tartozó Saharában, 1859-ben a marokkói birodalomban tett vadász-kiutazásokat. A mouflon vadat, melynek gyönyörű kitömött példányait és szarvait a múlt évi wieni vadászati kiállításon is bemutatta, ő honosította meg Magyarországon.

A ghimesi hitbizományt az elhunyt unoka-

öcesse gróf Forgách Károly örökölte, a kinek neje szül. Révay Margit bárónő.

Halálozás. Özv. Neczpáli Justh Álmósne szül. romoskányi Lengyel Róza f. évi március hó 23-án Nyitrán, életének 72-ik évében s a halotti szentségek ájtatos felvétele után hirtelen elhunyt. A boldogult úrnőt, a kit f. hó 25-én temették nagy részvét mellett, gyászolják gyermekei: Neczpáli Justh Dénes m. kir. honvédalezredes, Gyerkényi Pyber Károlyné szül. Justh Jolán, Kisbabóti és káki Babóthy Olivérné szül. Neczpáli Justh Etel és nagyszámú rokonság.

Id. Mész Rezső sok éven át volt nyitrai kereskedő és városi gazda békességessé tőrésével, hosszú betegség után, a haldoklók szentségeivel megerősítve, életének 75-ik évében Trencsénben f. hó 25-én visszaadta lelkét Teremtőjének. Temetése f. hó 27-én ment végbe nagy részvét mellett. Az elhunytban Mész Rezső trencsényi esp.-plebános édes atyját gyászolja.

Nyugodjanak békében!

Missió Szeptenczujfalun.

Ritka szép egyházi ünnepélynek volt színhelye a világ zajától távol eső kis falu. Nyitrabajna anyaközség nagy missiójából ennek is kijutott 3 nap. Grigelyi József redemptorista atya önfeláldozó ténykedése valósággal lelki vigaszt szolgált nemcsak a helybelieknek, hanem a kedvezőtlen időjárás dacára is a környékről igen sokan vettek részt. Különösen a sz. missió-kereszt felállítására igen ünnepélyesen folyt le. Hálás köszönettel emlékezik meg a kath. hitközség báró Steiger Zamoyka Mária grófnő 6 méltóságáról, ki a keresztet szükséges anyagot és 20 K-nát kegyes volt adományozni. Továbbá Boll János nyitrabajnai plébánosnak is hálás köszönet szives megjelenéséért, mely csak ünnepélyesebbé tette az emlékezetes napot. Ugyazintén Kralovics Imre uradalmi munkafelügyelőnek, ki nagy fáradságot és buzgalmat fejtett ki úgy a kegyes adományok gyűjtése, mint a minden tekintetben példás rend fenntartása körül. Isten fizesse fáradságukat.

Egy jelen volt.

Femke ünnepély Nagybéliczen.

Marc. 25-én a nagybéliczi r. k. népiskola növendékei az ovodásokkal együtt a szövetkezeti ház nagytermében színi előadást tartottak, a mely minden tekintetben fényesen sikerült. A műsor a következő volt: 1. „Hymnus“, éneklik az iskolások. 2. „Kenyérsütés“, előadják az ovodások. 3. „Párbeszéd“, előadják Komlóssy Ilona és Zartl Jolán IV. oszt. növ. 4. „Lengyel Hymnus“, éneklik az iskolások. 5. „Aki másnak vermet ás“, előadják az iskolások. 6. „Tavaszi“. Párbeszéd, előadják Dvones Hedvig és Ondrejka Pisti ovodások. 7. „Nincs eserepes tanyám“, éneklik az iskolások. 8. „Ablakos Böske“, előadják az iskolások. 9. „Daljjáték“, előadják az iskolások. 10. „Szózat“.

A fenti műsorban a legjobban sikerült a „Kenyérsütés“ és a „Daljjáték“. Az egyes szünetek között az iskolások éneke is kitűnő volt, a melyet Zádor Mihály kántortanító harmoniumon kísért. Úgy a helybeli, mint a vidéki értelmiség többször elismerését fejezte ki a fényes eredmény felett. Az érdem oroszlányrészre Raácz Erzsébet tanítónőt és Lévy Mária ovónőt illeti, akik igazán fáradságot nem ismerő kitartással az apróságokat begyakorolták és így úgy az anyagi, mint erkölcsi sikert lehetővé tették. Az ünnepély tiszta jövedelme 42 kor. 50 f., a melyet a Femke elnökségéhez küldtek be.

Lapunk legközelebbi száma 4 oldalnyi terjedelemben április hó 2-án jelenik meg.